

บทคัดย่อ

โครงการ “การศึกษารูปแบบการจัดการและเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าค้อ จังหวัดยโสธร” โดยนางรุ่งธดา แพงยา เป็นหัวหน้าโครงการ ซึ่งมีพื้นที่ดำเนินการในบ้านศรีฐาน 6 หมู่ ได้แก่ หมู่ 1 , หมู่ 2 , หมู่ 3 , หมู่ 4 ,หมู่ 8 และ หมู่ 9 ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าค้อ จังหวัดยโสธร กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานเป็นเยาวชน 30 คน ชาวบ้านที่เป็นผู้ผลิต 30 คน และชาวบ้านที่เป็นกลุ่มผู้บริโภค 30 คน ส่วนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิจัยจาก 6 หมู่บ้านๆ ละ 20 คน รวม 120 คน เมื่อ ปี พ.ศ.2542 มีเกษตรกรกรกลุ่มหนึ่ง ตระหนักถึงอันตรายที่เกิดจากการใช้สารเคมีในการเกษตรที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายในระยะยาว จึงได้รวมกลุ่มกัน จัดตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์ขึ้นจำนวน 30 ครอบครัว ซึ่งเป็นการทำการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี และปุ๋ยเคมี และต่อมาการทำ การเกษตรอินทรีย์ก็เป็นที่รู้จัก และทำกันแพร่หลายในชุมชนและเพิ่มจำนวนเป็น 70 ครอบครัวในปัจจุบัน ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ได้ก็มีหลากหลายชนิด ตามฤดูกาล เช่น ข้าว ข้าวโพด ถั่วฟักยาว ถั่วเหลือง แตงกวา ฟักทอง กล้วย ผือก มัน แต่ถ้าเป็นพืชสมุนไพรจะมีทุกฤดูกาล และมักจะปลูกเป็นพืชผักสวนครัว เช่น ขิง ข่า ตะไคร้ หอม กระเทียม ใบย่านาง ดอกอัญชัน เสาวรส ฯลฯ ผลผลิต เหล่านี้จะมีมากแต่มีข้อจำกัดคือธุรกิจทางการตลาดของเกษตรอินทรีย์ยังอยู่ในวงแคบ ไม่แพร่หลาย และรู้จักกันวงกว้าง บางครั้งผลผลิตที่ได้ ขายหรือบริโภคไม่หมด ก็ทำให้เกิดการเน่าเสีย เสื่อมคุณภาพ จากสภาพดังกล่าวจึงนำมาซึ่งการทำงานวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและการเปลี่ยนแปลงทางด้านการบริโภคของชุมชนบ้านศรีฐานในอดีตถึงปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาความเป็นมาของกลุ่มและผลผลิตอินทรีย์ในรอบปีของกลุ่ม 3) เพื่อศึกษาความต้องการของตลาดและผู้บริโภคต่อสินค้าอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านศรีฐาน 4) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการและเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าค้อ จังหวัดยโสธร คำถามวิจัย รูปแบบวิธีการจัดการ และเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าค้อ จังหวัดยโสธร มีขั้นตอนและวิธีการอย่างไร รูปแบบในการศึกษา ที่มิวิจัยร่วมกันทำการศึกษาข้อมูลของชุมชน โดยการสอบถามสัมภาษณ์ทั้งใช้แบบฟอร์ม การจัดเวที การศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยเฉพาะในส่วนของการแปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตร โดยมีเยาวชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล เมื่อมีข้อมูลแล้วนำไปสู่การจัดเวทีวิเคราะห์ร่วมกับแกนนำชุมชน เพื่หารูปแบบและทดลองปฏิบัติการเรียนรู้การแปรรูปผลจากการศึกษา ทำให้ได้รูปแบบแนวทางในการแปรรูปผลผลิตอินทรีย์ซึ่งแยกเป็น ประเภทขนม เครื่องดื่ม เครื่องเทศ ซึ่งการแปรรูปผลผลิตอินทรีย์นั้นมีกลุ่มอินทรีย์เป็นหลักในการผลิตวัตถุดิบ ซึ่งการแปรรูปอาหารจากผลผลิตอินทรีย์ได้รับความสนใจจากกลุ่มแม่บ้าน เยาวชนเป็นอย่างมาก จากการเรียนรู้พบว่า เมื่อสามารถแปรรูปได้ทำให้ชุมชนเริ่มมองที่การจัดการด้านการตลาด เพราะการแปรรูปนอกจากเพื่อการบริโภคเองแล้ว ยังสามารถจำหน่ายเป็นรายได้เสริมได้ด้วย ทั้งนี้บ้านศรีฐานมีจุดเด่นในด้านการผลิต

หมอนจิด เป็นแหล่งศึกษาคูงาน ดังนั้นชุมชนจึงมีแผนทำเป็นร้านจำหน่ายของฝาก ควบคู่ไปกับการขายหมอนจิด รวมถึงการจัดตั้งเป็นกลุ่มแปรรูปผลผลิต ดำเนินการโดยทีมเยาวชนร่วมกับชาวบ้านที่สนใจ ที่ผ่านมาจากการทดลองทำพบว่า คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการแปรรูปที่จำหน่ายทั้งในตลาดชุมชน ในโรงเรียน อีกทั้งทำให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้เทคนิคการเพิ่มรสชาติ การสื่อสารกับกลุ่มลูกค้า ทำให้เยาวชนมีทักษะเพิ่มขึ้น ทั้งนี้แม้งานวิจัยจะเสร็จสิ้นลง แต่กลุ่มชาวบ้านยังมีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพ พัฒนาตนเอง ไปสู่ต้นแบบทางด้านการแปรรูปผลผลิตอินทรีย์ และมีความพยายามเชื่อมต่อกับหน่วยในท้องถิ่นเพื่อขอรับการสนับสนุนให้การดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่ยั่งยืนต่อไป

คณะวิจัย